

Спровођење CITES Конвенције, EU WTR и националних прописа



Павле Јовановић

Руководилац Групе за спровођење CITES Конвенције
Министарство пољопривреде и заштите животне средине



Неодрживо коришћење природних ресурса и илегална трговина представљају најозbiljnije узроке угрожавања све већег броја дивљих врста на глобалном нивоу, одмах иза главног фактора угрожавања, односно губитка природног станишта.

На глобалном нивоу процењена вредност илегалне трговине угроженим дивљим врстама износи између **15 и 20 милијарди америчких долара годишње.**

Ово сврстава **илегалну трговину и кријумчарење дивљих врста** у ранг најпрофитабилнијих нелегалних активности попут **илегалне трговине наркотицима, оружјем и људима.**



CITES – Конвенције о међународном промту угроженим дивљим врстама фауне и флоре



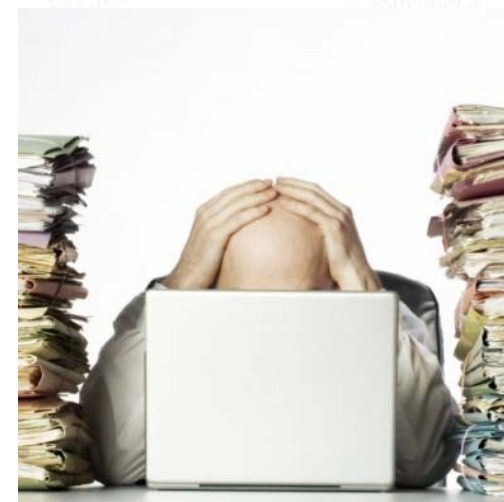
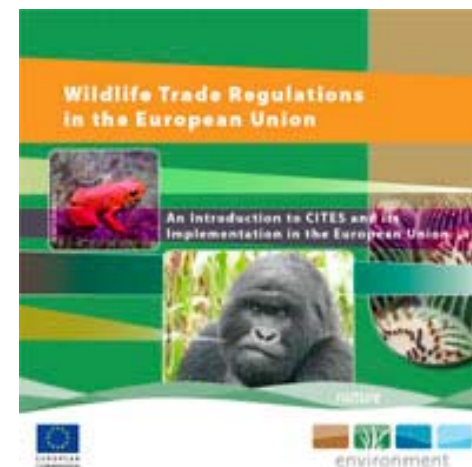
- **1963** - Међународна унија за очување природе (**IUCN**) усваја резолуцију на основу које почива CITES конвенција
- **Циљ CITES Конвенције:** Заштита и очување популација дивљих врста кроз строго регулисање међународног промета њихових примерака кроз систем издавања увозних и извозних дозвола и забрана трговине
- Од **1974.** године државе почињу да ратификују CITES
- **Република Србија** је потписница CITES Конвенције од **2001.** године
- До данас **183 државе** су ратификовале CITES
- CITES штити преко **5.500 врста животиња** и **32.500 врста биљака**, на основу три режима заштите (**CITES Додатак I, II и III**)
- Главне одлуке се доносе једном у 3 године на састанцима држава потписница (**CITES CoP Conference of the Parties**)
- За спровођење CITES конвенције неопходно је да државе потписнице усвоје посебне **националне прописе**

Основ за Спровођење CITES Конвенције у ЕУ

На нивоу Европске уније постоји пет Уредби, познатијих као **EU Wildlife Trade Regulations (EU WTR)**, којима се регулише прекогранични промет дивљим врстама на нивоу Заједнице, али такође и унутрашњи промет примерака заштићених дивљих врста између 28 држава чланица ЕУ.

Државе чланице имају и **посебне националне прописе** којима се ова област додатно регулише (нпр. одређивање надлежних органа за CITES, санкције за преступе и друго)

Све државе чланице су у обавези да у својим кривичним законцима имају прописане казне за кривична дела везана за илегалну трговину дивљим врстама на основу ЕУ Директиве о кривичним делима из области животне средине (**EU Environmental Crime Directive**)



Основ за Спровођење CITES конвенције у Републици Србији

Закон о потврђивању CITES конвенције, Закон о заштити животне средине и Закон о заштити природе - одређују надлежне органе за CITES, основне одредбе везане за прибављање дозвола, казнене мере за непоштовање прописа и законски основ за подзаконска акта која детаљније регулишу ову област попут **Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама**.

Кривичним закоником су такође прописане санкције за непоштовање одредаба националних прописа којим се регулише прекогранични промет заштићеним врстама дивље фауне и флоре, односно CITES конвенције (чл.265 КЗ).



Кријумчарење живих птица



Photo: Australian Customs and Border Protection Service



Велика потражња, пре свега на западном тржишту за егзотичне животиње, доводи до озбиљног угрожавања дивљих популација одређених врста птица. Обзиром да се најчешће ради о **неодрживом и незаконитом сакупљању из дивљине**, претежно због стреса и неадекватног начина транспорта и кријумчарења, **на једну птицу која преживи пут до коналног одредишта 20 птица угине.**

Поједине врсте које су забрањене за међународну трговину се **кријумчаре као јаја или као младунци**, због изузетно високих цена на црном тржишту. Поједине врсте, попут Лирове, **достигу и цене од неколико деценија хиљада евра по примерку.**

Кријумчарење живих гмизаваца и водоземаца

Кријумчарења живих гмизаваца и водоземаца се такође претежно одвија због велике потражње на западном тржишту егзотичних кућних љубимаца.

Обзиром да се и овде ради о **неодрживом и незаконитом сакупљању из дивљине**, гмизавци и водоземци **масовно страдају у транспорту** до коначног одредишта, у неким случајевима мање од 10% преживи пут из дивљине. Угинућа у транспорту проузрокују додатни притисак на дивљу популацију обзиром да због мањег броја примерака који пристигну живи на црно тржиште, узимају се још веће количине из дивљине.

Поједине врсте, попут копнених корњача са Мадагаскара достижу и цене од неколико дестине хиљада евра по примерку.



Слоновача



30,000 афричких слонова бива **убијено** на годишњем нивоу због потражењ за сировом **слоновачом** на **азијском црном тржишту**. Уколико овај тренд илегалног убијања не буде прекинут афричким слоновима истребљење у наредних неколико деценија.

Графички приказ 10 азијских држава са највећим бројем заплена слоноваче у периоду од (1989-2011)

TEN ASIAN COUNTRIES WITH THE MOST IVORY SEIZED, 1989-2011

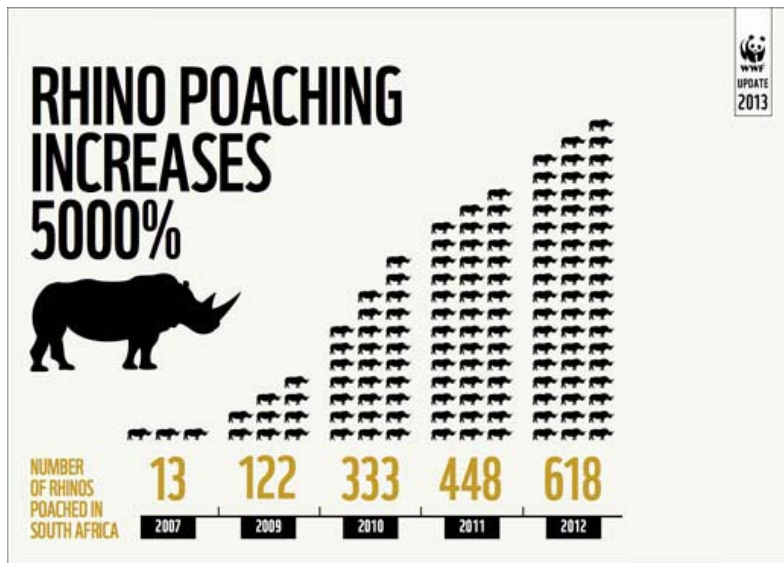
Total weight of seizures in pounds by country or region (Hong Kong and Taiwan data collected separately from China's)

 = 2,000 pounds seized = 907 килограма заплењено



Цена сирове слоноваче на тржишту у Кини 2014. године је износила \$2000 по килограму.

Рог носорога



Драматичан скок у броју илегално убијених носорога у Африци бележи се од 2008. године због потражње за рогом носорога у Азији као састојка у традиционалној азијској медицини и неоснованог веровања да рог има лековита својства и нетачних гласина да може излечити карциноме.

Уколико се хитно не спречи криволов, преостале популације црног и белог носорога (свега 29,000 животиња) може бити истребљена у наредној деценији

Вредност рога носорога на црном тржишту у Азији износи \$USD 60,000 по килограму



Крзна и делови тела великих мачака (нпр. Тигар *Panthera tigris*)



Конзумирање заштићених врста за исхрану и у азијској традиционалној медицини (нпр. Ursidae, Manis sp.)



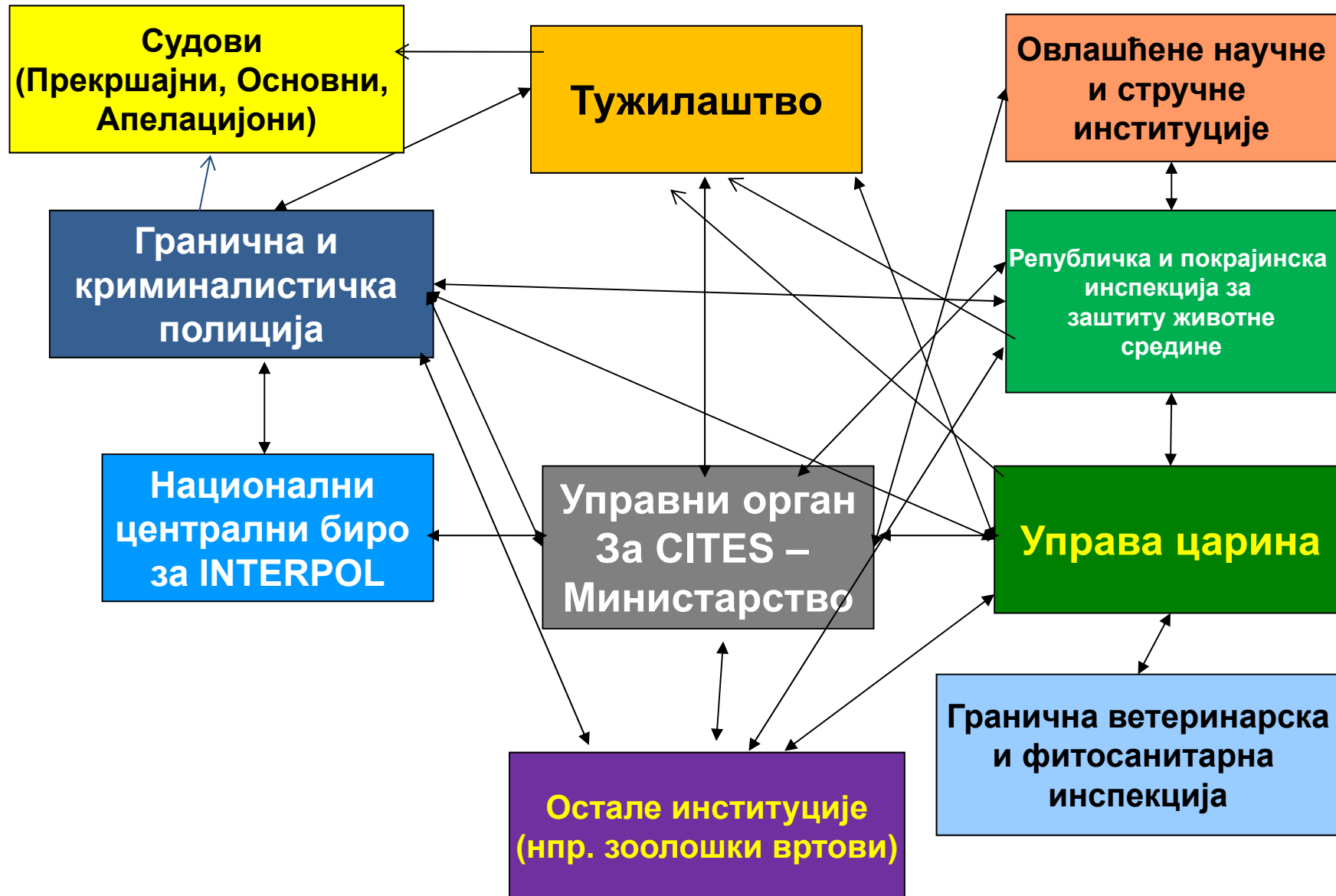
Коже гмизаваца



Дрвна грађа – тропске врсте дрвећа



Међуресорна сарадња



Сарадња Републике Србије и Европске уније



Представници надлежних органа за CITES у РС су део мреже надзорних и управних органа за CITES и EU WTR – EU TWIX



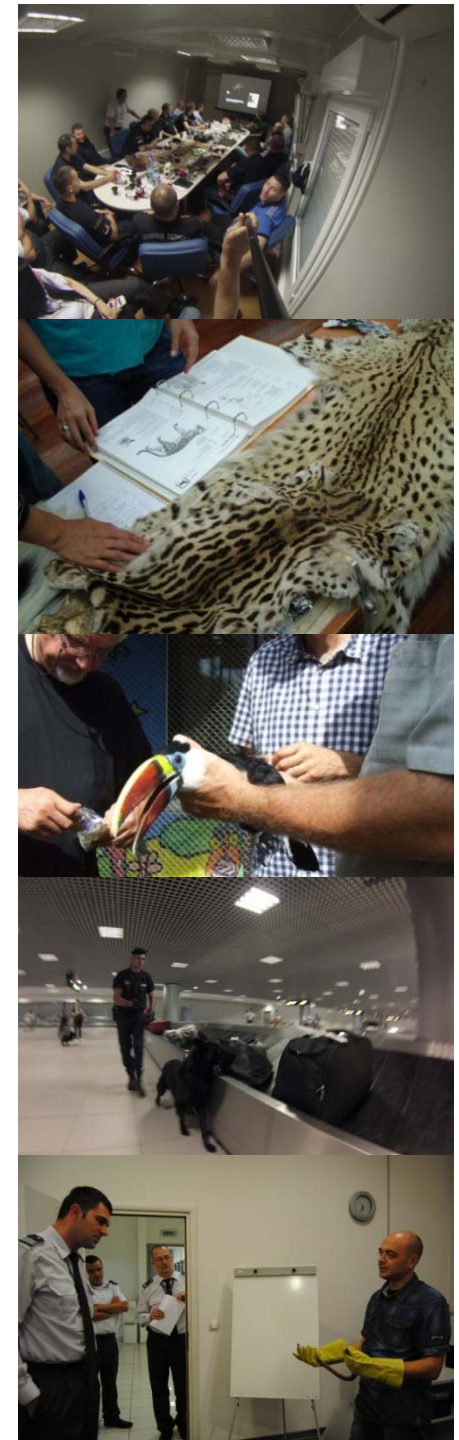
Редовно учешће представника РС на састанцима посебних тела ЕУ у Бриселу која се баве спровођењем CITES Конвенције и EU WTR: *EU Enforcement Group* и *EU Scientific Review Group*



IPA Twinning и *Twinning Light* пројекти: SR 2010/IB/EN/01 „Strengthening the Serbian Environmental Inspection and Relevant Stakeholders“ и SR/12/IB/EN/01 TWL "Strengthening the capacities of authorities responsible for CITES and wildlife trade regulations enforcement in Serbia"

Изградња капацитета за спровођење стандарда
ЕУ законодавства из области заштите природе -
**Јачање капацитета надлежних органа за CITES и
прописа којим се регулише трговина дивљим
врстама у Србији (SR/2012/IB/EN/01)**

- **Период трајања:** Април – Септембар 2014
- **Партнер из ЕУ:** Мађарски управни орган за CITES
- **Број специјализованих радионица:** 12
- **Број стручних мисија:** 3 **Број студијских посета:** 1-РТ
- **Укупан број учесника:** више од 500
- **ЕУ стручњаци за CITES из:** HU, CZ, PT, ES, IT, DE, PL
- **Институције укључене у активности:** Управни, научни и надзорни одгани за CITES у РС, Управа царина, Управе граничне и криминалистичке полиције, Републичко јавно тужилаштво, Прекршајни и Основни судови, Зоолошки вртови и др.



Подизање свести везана за CITES и међународну трговину дивљим врстама



Изградња капацитета за спровођење
стандарда ЕУ законодавства из области
заштите природе - опрема за спровођење
CITES Конвенције -

EuropeAid/133834/DH/SUP/RS

Европска унија је за потребе ефикаснијег
спровођења CITES конвенције и
националних прописа донирала Републици
Србији седам возила за потребе транспорта
живих примерака дивљих животиња које су
одзете, заплењене и којима је потребно
збрињавање.

1 x Opel Movano
1 x Nissan Navara
5 x Opel Combo

Сва возила имају посебно прерађен товарни
део са климатизацијом и уређајем за
грејање/хлађење за потребе транспорта
живих примерака дивљих животиња.



Заплене гмизаваца и водоземаца

Граница у околини
Прешева (јун 2012)
126 примерка две
врсте са CITES Додатка
II (*Testudo graeca*,
Testudo marginata)



Граница у околини Прешева
(децембар 2012. године)
1327 живих примерака
(*Emys orbicularis*) строго
заштићена националним
прописима

Гранични прелаз
Прешево (октобар
2014) - 2 x
(*Geochelone
sulcata*) CITES II



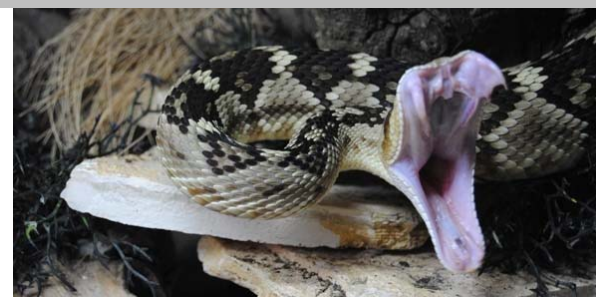
Гранични прелаз
Ђердап (фебруар
2016) - 2 x
(*Chamaeleo
calyptratus*) CITES II



Гранични прелаз Градина
(април 2012) Више од 50
гмизаваца и водоземаца -
CITES и друге врсте (11
отровних змија)



Раља – унутрашња контрола (мај 2012) – 28 змија CITES и
друге врсте (25 отровних)



Смедеревска Паланка – унутрашња контрола (август
2013) - 8 отровних змија CITES и друге врсте



Нови Сад - унутрашња контрола
(октобар 2014) : 5 примерака врсте
Lichanura trivirgata (CITES II)



Заплене птица



Аеродром Београд (Септ. 2010)
Заплена 22 жива примерка три
врсте са CITES Додатка II
(*Ramphastos tucanus*, *Ramphastos*
vitellinus, *Pteroglossus aracari*)



Гранични прелаз
Градина (Јун 2012)
250 папагаја –
CITES II и друге
врсте



Гранични прелаз
Хоргош (август
2012) – 11
папагаја CITES II

Гранични прелаз
Келебија (август 2013) 2
папагаја (*Ara ararauna*)
CITES II



Гранични прелаз
Келебија
(март 2014) 11
CITES II папагаја

Београд (јун 2012) 2 х
Amazona leucoserphala
(CITES I)



Суботица (јул 2013) – 4 х *Ara macao* (CITES I)



Бачки Петровац (март 2014)
2 х *Primolius maracana*
(CITES I)



Батровци: мај и август 2014) – 3 х
Psittacus erithacus (CITES II)



Батровци (јул 2016) – 2 х
Psittacus erithacus (CITES II)



Аеродром Београд (јул
2016) – 3 х *Psittacus*
erithacus (CITES II)



Батровци (април 2015) – 8 папараја (*Ara* sp.,
Amazona sp., *Psittacus erithacus*) CITES I и II



Сента (јануар 2014)
Falco peregrinus (CITES I)



Панчево (фeбруар 2014): 82 x строго
заштићене врсте птица (non-CITES)



Београд (фeбруар 2014)
1 x *Buteo buteo* (CITES II)



Врбице (мај 2015) 7 птица грабљивица (*Asio otus*,
Falco tinninculus, *Buteo buteo*) CITES II



Нови Пазар (Септ. 2012) – 3 x *Panthera leo*, 1 x *Ursus arctos* CITES II



Гранични прелаз Хоргош (Октобар 2012) – 6 x (*Macaca sylvanus*) CITES II



Источни Мојистир /Тутин (март 2014) 3 x *Ursus arctos* (CITES II)



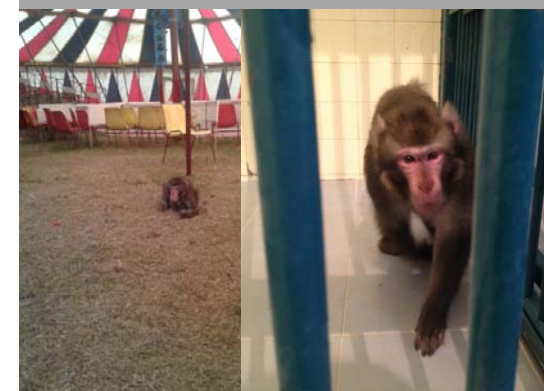
Панчево и Зрењанин (носембар 2014) – 3 x *Canis lupus* (CITES II)



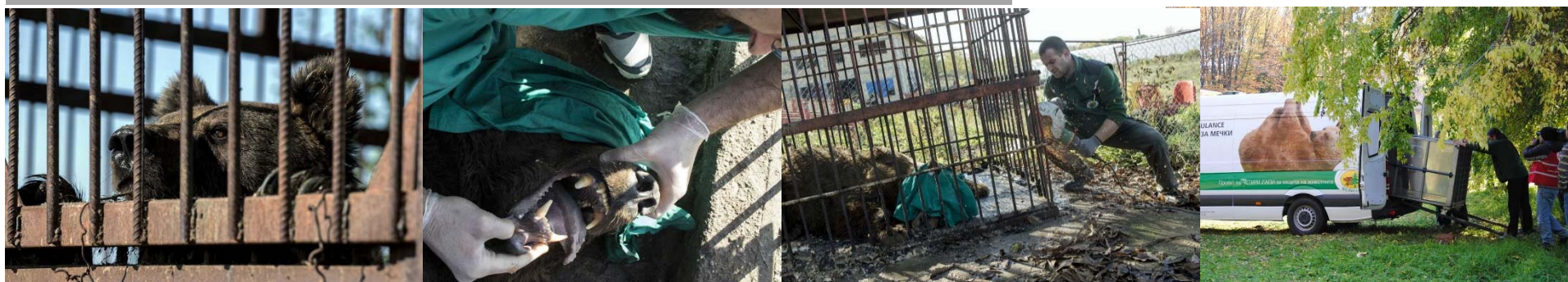
Источни Мојистир/Тутин (носембар 2015) – враћање у природу 1 x *Ursus arctos* (CITES II)



Београд (носембар 2016) – 1 x *Macaca* sp. (CITES II)



Србобран (Октобар 2016) – 3 x *Ursus* sp. (CITES II)



Заплене делова и деривата

Аеродром Београд
(новембар 2012) – 2 х
крзно (*Panthera pardus*)
CITES I



Београд (октобар 2013)
производи са састојцима
од корњача CITES II



Београд (февруар 2014) Тегле
кавијара јесетровки CITES II



Пошта Београд (март и октобар
2014) Торбе и ципеле од питона
(*Python* sp.) CITES II



Београд (новембар 2014) одевни
предмети од к рзна *Lynx rufus* и
Prionailurus bengalensis (CITES II)



Заплене мртвих примерака, делова и деривата

Аеродром Београд (мај 2014) ловачки торфеј (*Ovis canadensis*) CITES II



Београд (март 2014) – 15 флаша са *Xenochrophis piscator* (CITES III)



Гранични прелаз Келебија (мај 2015) ловачки торфеј (*Bubo bubo*) CITES II



Аеродром Београд (октобар 2014) ловачки торфеј (*Ursus americanus*) CITES II



Аеродром Београд (август 2016) ловачки торфеј (*Canis lupus*) CITES II



Изазови за спровођење CITES конвенције у РС

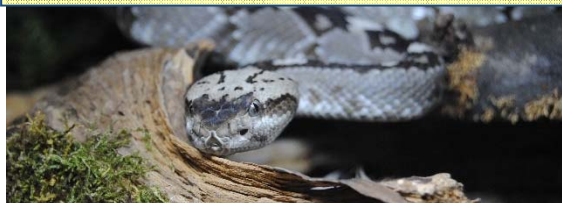
- Република Србија тренутно **нема на располагању неопходну инфраструктуру** за привремено или трајно збрињавање одузетих/заплењених примерака дивљих животиња



Збрињавање 3 афричка лав у прихватиште LIONSROCK (Јужноафричка Република) уз помоћ НВО Vier Pforten 2012



Збрињавање 6 берберских макака у прихватиште PRIMADOMUS (Шпанија) уз помоћ НВО ААР



Збрињавање отровних змија у загребачки зоолошки врт 2012 и 2013





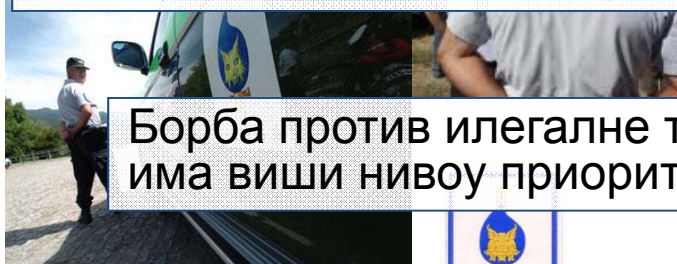
Неопходно је да се **број квалификованих запослених лица** уско специјализованих за проблематику спровођења CITES конвенције **повећа** у надлежним управним, научним и надзорним органима РС.



Неопходна је континуирана **обука надзорних и правосудних органа** везано за спровођење обавеза из овог међународног уговора



Формирање **посебних јединица унутар полиције и царине** са директним надлежностима везаним за CITES и заштићене врсте би знатно унапредило надзор над спровођењем и омогућило ефикасније истраге о криминалу из области животне средине, тј. илегалној трговини дивљим врстама



Борба против илегалне трговине дивљим врстама треба да има виши нивоу приоритета у већем броју ресора